

Finlands nya strafflag vid 1891 års landtdag.

Alt sedan den berömda »Sveriges Rikes Lag» af år 1734 utgafs har icke någon ny lag af Finlands folk emottagits med så liflig och allmän tillfredsställelse som strafflagen för Storfurstendömet Finland af den 19 December 1889. Landets gällande straffrätt var i hög grad föråldrad och motsvarade föga folkets rättsmedvetande. Å andra sidan hade den nya lagen blifvit länge och omsorgsfullt förberedd, den ansågs uppfylla alla berättigade anspråk och var därjämte utan gensägelse det mest betydande lagstiftningsarbete, som sedan ett och ett halft århundrade kommit vårt folk till del. Till den stora tillfredsställelsen medvärkade måhända äfven medvetandet af de mångfaldiga vanskligheter, som till följd af Finlands politiska ställning äro förenade med hvarje lagstiftningsarbete af större vikt och omfattning och hvilka man med skäl trodde vara för denna gång lyckligt öfvervunna. Att man i sist nämnda afseende misstagit sig skulle likväl snart visa sig.

Tiden för den nya strafflagens trädande i gällande kraft hade i öfverensstämmelse med en af ständerna därom uttalad önskan af H. Maj:t blifvit fastställd till den 1 Januari 1891. Kort tid förut eller den 13 December 1890 utfärdades emellertid ett Kejsarligt manifest, hvori bl. a. förordnades, att jämte det nådig proposition skulle föreläggas Finlands till den 20 Januari 1891 sammankallade Ständer

angående »de förändringar uti Finlands nya strafflagstiftning, som äro af nödvändigheten påkallade,» med denna lagstiftnings trädande i gällande kraft skulle anstå till dess H. Maj:t stadfäst Ständernas» underdåniga framställning» i berörda ämne. Beträffande motiven till denna i vår lagstiftnings historia ensam stående regeringsåtgärd, hvarigenom en af Ständerna antagen, af Regenten stadfäst samt vederbörligen promulgerad lag genom ett ensidigt förordnande af Monarken gjordes ovärksam, nämnes i inledningen till manifestet helt kort att genom den nya lagen »olägenheter och svårigheter» komme att uppstå. Hvari dessa skulle bestå, säges hverkan här eller i den nådiga proposition i ämnet, som i öfverensstämmelse med meddelandet i manifestet under landtdagen förelades Ständerna. Man är således hänvisad att af propositionens innehåll, d. ä. de förändringar i strafflagen, som här föreslås, söka utleta hvad med de åberopade uttrycken möjligen kan afses.

Härvid må dock till en början anmärkas att, då det icke ifrågasatts det de påstådda svårigheterna skulle hafva berott på någon efter lagens stadfästande tillkommen omständighet, de både kunnat och bort tidigare göras gällande, hälst den nya lagen till sitt hufvudsakliga innehåll under lång tid förut varit bekant och tillgänglig. Redan år 1875 publicerades nämligen det första förslaget til strafflag för Finland. Ett annat på grund af det förra uppgjortt förslag utkom år 1884, och vid 1885 års landtdag förelades Ständerna en i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det senare förslaget affattad proposition i ämnet, hvilken likväl så sent meddelades Ständerna att den icke hann vid samma landtdag af dem behandlas. Till 1888 års landtdag gafs därför en ny, med den förra nästan fullkomligt lika lydande proposition till strafflag. Då härtill kommer att den af Ständerna antagna lagen stadfästes först ett och ett halft år efter landtdagens slut, synes det att möjlighet icke saknats att dessförinnan upptäcka och göra gällande i densamma till äfventyrs förefintliga brister. Emellertid var det först efter

strafflagens stadfästade som angreppen mot densamma från ryskt håll börjades. Det mest välgående angreppet gjordes af ryska Senatorn TAGANTZEFF, hvilken under sommaren 1890 utgaf en broschyr i frågan.

De emot den nya strafflagen framställda anmärkningarna hade till påföljd att en särskild konferens, bestående af fyra medlemmar, sammankallades för att öfverlägga angående de åtgärder, som i saken borde vidtagas. Med afseende å Konferensens sammansättning förtjänar nämnas att, medan de tvänne medlemmar, som representerade Rysslands intressen, nämligen Statssekreteraren FRISCH och Justitieministern MANASEIN, voro utsedda bland detta lands mest framstående jurister, däremot de två öfriga, hvilka följaktligen skulle företräda Finland, nämligen Generalguvernören öfver detta land grefve HEIDEN, tillika ordförande i Konferensen, samt Minister-Statssekreteraren för Finland, generallöjtnanten EHNRÖOTH, varo män utan juridiska insikter. Resultatet af Konferensens värksamhet blef det ofvan nämnda på dess tillstyrkan tillkomna manifestet af den 13 December 1890 äfvensom ett förslag till särskilda ändringar i Finlands nya strafflag. Kejserliga Senaten för Finland, som anmodats att i enlighet härmed utarbета förslag till proposition i ämnet, fann vid fullgörandet af detta uppdrag anledning att vidtaga särskilda ändringar i Konferensens förslag. Något afseende fästes likväl icke vid Senatens åsikt, utan propositionen affattades i ordagrann öfverensstämmelse med det af Konferensen framlagda förslaget.

Sådan var tillkomsten af denna nådiga proposition. Vi skola nu kasta en blick på de viktigaste af de i densamma föreslagna ändringarna i den nya strafflagen.

Bland dessa ändringsförslag må främst nämnas de, hvilka hänföra sig till lagens tillämpningsområde. I sådant afseende uppställer strafflagen i sitt 1sta kapitel den allmänna regeln att brott enligt finsk rätt är straffbart, om det föröfvats inom landet eller på finskt fartyg, men då

brottet är begånget utom landet, endast i följande fall, nämligen a) ovilkorligen, då brottet föröfvats af finsk man emot Finland eller finsk man, och b) beroende af Monarkens förordnande, då finsk man begått annat brott än nyss nämndes eller då utländing begått brott emot Finland eller finsk man. Angående tjänsteförbrytelser gäller den grundsats, att de, för såvidt förbrytelsen icke innebär brott emot allmän lag, dömas af domstol i det land, i hvars tjänst den brottslige är anställd. Från dessa stadganden, hvilka, med afseende därå att Finland enligt sina högtidligen bekräftade grundlagar har sin särskilda, från Kejsaredömet Rysslands fullkomligt oafhängiga lagstiftning och lagskipning, måste anses såsom i allo sakenliga, gör propositionen den viktiga afvikelsen att den från strafflagen helt og hållet utesluter alla bestämmingar om tillämpandet af finsk lag på brott, begångna inom Kejsaredömet Rysslands område (äfven om den brottslige är finsk man och efteråt finnes i Finland. Af jämförelsevis mindre betydelse är däremot den förändringen att brott, begånget å finskt fartyg, skulle bestraffas enligt finsk lag endast ifall det föröfvats medan fartyget befunnit sig å öppna hafvet. Detsamma gäller bestämningen att utom ryska rikets område begånget brott är straffbart enligt finsk lag jämväl i det fall att brottet var riktadt emot Ryssland eller rysk man, liksom ock att stadgandet om Regentens förordnande såsom villkor i vissa fall för åtals anställande skulle upphävas.

En annan grupp af föreslagna ändringar hänför sig till bestämmingarne om straff för högförräderi och landsförräderi, hvilka straff komme att icke obetydligt skärpas. Att denna skärpning, hvarmed afsetts att vinna likformighet med de i ryska straffrätten gällande stadganden i ämnet, deremot föga öfverensstämmer med det i den finska strafflagen i öfrigt genomförda straffsystemet, är en omständighet, som vid förslagets upprättande icke synes hafva tagits i betraktande. I kapitlet angående landsförräderi — det 12:te i strafflagen — äro därjämte särskilda andra ändringar före-

slagna, bland hvilka må nämnas: att Finland såsom särskildt föremål för landsförräderi jämte Ryssland utesluts; att rysk undersåte likstälts med finsk man i fråga om ansvarighet för de flesta här nämnda brott, samt att stadgandet om straff för den, som tager gåfva af fremmande makt för att främja dess fördel emot Finland eller Ryssland utelämnats. Bland öfriga i propositionen ingående ändringsförslag af saklig betydelse kan ytterligare nämnas: att såsom villkor för beifrandet af vissa förbrytelser emot vänskaplig stat uppstälts att ömsesidighet i detta afseende råder; att straffbestämningar införts ej mindre för olofligt borttagande samt uppsåtligt skadande och vanställande af rysk flagg eller Rysslands vapen, än äfven för skymfande af vänskaplig stats offentligt utställda riksvapen eller annat makttecken, äfvensom att vidlyftiga stadganden, afsedda att skydda sjötelegrafkabel, införts.

Men förutom dessa sakliga ändringar föreslås i propositionen ett antal sådane, som väl närmast äro af formell natur, men hvilka likväl hafva icke ringa betydelse, emedan de hänföra sig till viktiga statsrättsliga begrepp samt innebära en högst väsentlig afvikelse från den terminologi rörande dessa begrepp, som redan blifvit häfdvunnen och hvilken jämväl öfverensstämmer med Finlands statsrättsliga ställning. Sålunda begagnas i propositionen uttrycket Ryssland i samma betydelse som det häfdvunna »ryska riket,« d. ä. Kejsaredömet Ryssland och Storfurstendömet Finland i förening. Och i öfverensstämmelse med detta beteckningsätt förekomma i propositionen »rysk undersåte,« »ryskt område,« »ryska krigsmakten« m. fl. dylika uttryck, såsom inbegripande jämväl finsk medborgare, Finland, den finska krigsstyrkan o. s. v. På ett ställe (12 kap. 7 §). betecknas till och med ryska riket med det för hvarje finsk medborgare dyrbara, ehuru då i helt annan betydelse använda, namnet »fädernesland«. Ett uttryck, som jämväl här begagnas i annan betydelse än den vanliga, är ordet »utländsk« (undersåte, regering, makt, stat), hvilket enligt häfd-

vunnet språkbruk är liktydigt med »utom landet» och således äfven omfattar Ryssland, men enligt propositionens terminologi ej inbegriper hvad som hänför sig till Ryssland.

Såsom af det anförda torde framgå, hafva vid den nåd. propositionens aflattande icke straffrättsliga, utan politiska synpunkter varit de bestämmande. Lagutskottet, till hvars förberedande behandling denna proposition jämlikt Landt-dagsordningen hänskjutits, uttalade väl i sitt däröfver afgifna betänkande att de flesta af de föreslagna ändringarna syntes utskottet hvarken påkallade eller önskvärda. Men tillika framhöll Utskottet den stora betydelsen däraf att landets på flere områden föråldrade kriminallagstiftning omsider blefve äfven faktiskt ersatt med en ny tidsenlig strafflag. Med afseende härpå och då den nya lagens trädande i gällande kraft syntes hafva gjorts beroende af dessa ändringars godkännande, ansåg Utskottet att Ständerna borde, med uppoffrande af lagens konsekvens, i hufvudsak bifalla till de föreslagna ändringarna, såvidt dessa voro af saklig beskaffenhet. Däremot ansåg Utskottet den i propositionen använda nya statsrättsliga terminologin icke kunna af Ständerna godkännas, utan böra ersättas med häfdvunna, otvetydiga uttryck. I öfverensstämmelse härmed föreslog Utskottet att uttrycket Ryssland skulle utbytas emot »ryska riket» på alla de ställen, då riket i dess helhet uppenbarligen afsågs, samt emot »Kejsaredömet och Storfurstendömet» i några fall, då det syntes nödigt att nämna båda dessa delar af riket. Likväl bibehölls uttrycket Ryssland på ett par ställen der det talas om fördrag och krigsförbund, afslutna af Ryssland med främmande makt. Uttrycket »rysk undersåte» såsom betecknande alla Hans Majestäts undersåtar ansåg Utskottet, under framhållande att det egentligaste uttrycket för detta begrepp vore Kejsarens undersåte, kunna här lämpligast återgifvas med »ryska rikets undersåte». Likaledes föreslog Utskottet ändring af öfriga ställen, där uttrycket »rysk» i andra sammanställningar brukas i ofvan

nämnda vidsträckta och oegentliga betydelse. Ordet »utländsk» åter i den anförda oriktiga betydelsen, enligt hvilken det icke inbegriper hvad som hör till Ryssland, blef af Utskottet ersatt med det i lagspråket vanliga och jämväl i strafflagen, ja till och med i propositionen i denna betydelse förekommande uttrycket »främmande».

Såsom redan nämnades, äro de sakliga ändringar, som Lagutskottet föreslagit, ytterst få. Enligt den lydelse 3 § 1 kap. straffl. i propositionen erhållit skulle den almäna regeln enligt hvilken tjänsteförbrytelser, begångna af finsk tjänsteman bestraffas enligt finsk lag, vare sig förbrytelsen skett inom eller utom landet, icke äga tillämpning då slik förbrytelse begås inom Kejsaredörets område. Utskottet föreslog derfor ett tillägg till sagde §, hvarigenom ifrågavarande regel utsträcktes jämväl till detta i propositionen undantagna fall, men hemställde tillika att Ständerna, för den händelse H. Maj:t funne detta tillägg ej böra i strafflagen ingå, skulle samtycka till dess utelämnande med förbehåll dock att ett stadgande af samma innehåll blefve i särskild författning utfärdadt. I §§ 2 och 4 i samma kap. har åter frågan huruvida den finska strafflagen i vissa fall af finsk domstol tillämpas enligt propositionen gjorts beroende af den omständigheten att särskilda stadganden i sådant syfte skulle finnas i »Kejsaredörets eller Storfurstendörets lagar». Dessa bestämmingar, hvilka enligt sin ordalydelse skulle innebära en högst betänklig afvikelse från den i Finlands rättsväsende gällande grundprincipen att finsk domstol ej är pliktig äga kännedom om, än mindre tillämpa annan lag än landets egen, blefvo derfor af Utskottet omformulerade i det syfte att Kejsaredörets lagar här icke åberopas. Några af Utskottet föreslagna mindre betydande, dels sakliga, dels redaktionella ändringar kunna här förbigås.

Förutom den på lagutskottet ankommande granskning af själfva lagförslaget innehåller Utskottets betänkande jämväl ett uttalande om det nådiga manifestet angående uppskof med strafflagens trädande i gällande kraft. Ur detta utta-

lande må följande ställen här intagas: »Ehuru Lagutskottet icke ansett sig böra i öfrigt pröfva beskaffenheten och vikten af de omständigheter, som af Konferensen åberopats såsom skäl för utfärdandet af det nådiga manifestet, kan Utskottet likväl icke underlåta att såsom sin åsigt framhålla, att desamma rätteligen icke kunnat gifva anledning till en förändring, än mindre till ett uppskjutande på obestämd tid af terminen för strafflagens trädande i gällande kraft, helst efter denna lags utfärdande något förut okänt sakförhållande, som skulle omöjliggjort dess tillämpning, icke inträffat och tiden för Ständernas sammanträdande var nära förestående. Lagutskottet måste förden skull, på grund af det ofvan sagda, uttala den uppfattning, som utan tvifvel öfven omfattas af det allmänna rättsmedvetandet i landet, att ifrågavarande nådiga manifest, enär det tillkommit utan Ständernas medvärkan, icke står i öfverensstämmelse med landets grundlagar.

Hos vårt folk har aktning för lag och för hälgheten af herskarens ord af ålder varit djupt rotfäst. Att en länge och omsorgsfullt förberedd samt under iakttagande af alla lagliga former tillkommen lag af den omfattning och betydelse som den nya strafflagen kort före tidpunkten för dess trädande i gällande kraft på ett med grundlagarne icke öfverensstämmande sätt göres overksam, är därför en händelse, som måste hos alla klasser af folket djupt rubba den tillit till lagstiftningens regelbundna gång, som utgör en af hörnstenarna för hvarje lagbundet samhälle. Härtill komma andra rättsväador af lika allvarlig art. I sådant afseende må det tillåtas Utskottet att särskildt antyda den svåra ställning, i hvilken landets domare råkat därigenom att det nådiga manifestet för dem inneburit ett förbud att tillämpa den lag, som enligt grundlag är den i landet gällande. Det

torde vara uppenbart att ett längre fortfarande af det nuvarande provisoriska tillståndet på strafflagstiftningens område måste i hög grad öka dessa svårigheten och vådor samt medföra en högst betänklig rubbning i de allmänna rättsbegreppen.

I betraktande af allt detta och då ett dylikt rättstillstånd icke kan motsvara H. Maj:ts landsfaderliga afsikter för landets väl, får Lagutskottet vördsamt hemställa, att Ständerna ville i sitt svar å den nåd. propositionen förklara

»att Ständerna, hvilka ansett att terminen för den nya strafflagens och därtill hörande förordningars af den 19 December 1889 trädande i gällande kraft grundlagsenligt icke kunnat utan Ständernas medvärkan förändras eller på obestämd tid uppskjutas, samt befara, att ett längre fortfarande af det nuvarande provisoriska tillståndet på strafflagstiftningens område måste vara egnadt att förvärra allmänhetens rättsbegrepp och jämväl i öfrigt medföra de allvarligaste rättsvådor, med förtröstan emotse, att det må tackas Hans Kejs. Majestät att i nåder stadfästa ofvanstående af Ständerna antagna författningar, så att tillämpningen af den nya strafflagen kunde utan dröjsmål vidtaga.»

Lagutskottets betänkande blef till alla delar af Ständerna godkändt. Visserligen vidtog Ridderskapet och Adeln ett par redaktionella ändringar — därtil hörde att Ståndet i stället för uttrycket »ryska rikets undersäte» antog lokutionen »Kejsarens undersäte.» Men genom tre Stånds beslut erhöll äfven i dessa frågor utskottsbetänkandet Ständerpluralitet. För öfrigt uttalade en mängd talare i de olika Stånden sitt uttryckliga godkännande af Utskottets betänkande, medan ej en enda röst höjde sig emot de principer som däri funnit uttryck. Man kan således utan ringaste tvekan anse att detta betänkande och särskildt hvad däri uttalas angående manifestet af den 13 Dec. 1890 fullkom-

ligt motsvarar hvad landets invånare i saken tänka och känna. Det återstår att hoppas att Ständernas uttalande i denna viktiga fråga skall varda för landets Monark rätt framställt och hos honom finna ett villigt öra.

R. A. Wrede.

Bemærkninger om tilbagefaldet.

I en rapport til fængselskongressen i St. Petersburg angående spørgsmålet, om man er berettiget til at anse visse forbrydere eller lovovertrædere for uforbederlige, har strafanstaltsdirektør i Würtemberg E. SICHART meddelt forskellige oplysninger om tilbagefaldet. Af disse ere følgende et uddrag.

At nutidens frihedsstraffe, som i alle kulturstater indtage den fornemste plads i straffeskalaen, ikke nå det tilsigtede mål i utallige tilfælde, kan ikke benegtes. Mange løsladte individer have nemlig knap fået deres frihed, før end de påny tage fat på deres forbryderiske liv.

Således havde af 345977 personer, som i 1884 blev dømt af tyske domstole for forbrydelser eller forseelser, de 85060 eller 24,6 pct. alt forud afsonet frihedsstraffe.

I Frankrig regnede man i 1880, at af 100 anklagede, der vare domfældte ved assiseretterne, vare 48 recidivister.

I Belgien kom der i 1861—67 på 100 domfældte gennemsnitlig 46 tilbagefaldne.

For Hollands vedkommende angives i 1871—75 antallet af gentaget straffede til 23—27 pct. af det samlede fangetal.

I Rusland regnede man i 1874 og 75 tilbagefaldsprocenten til 18,96 for mænd, 15,52 for kvinder.